

Kwartaalbericht 2015

Q4

Samenvatting

ING CDC Pensioenfonds communiceert over de resultaten van Q4

Als je werkt bij ING Bank voert ING CDC Pensioenfonds vanaf 1 januari 2014* jouw huidige pensioenregeling uit. Samen met je werkgever leg je maandelijks premie in om de pensioenopbouw, op basis van het middelloonstelsel, mogelijk te maken. De pensioenopbouw en de toekomstige toeslagen zijn voorwaardelijk, afhankelijk van de financiële situatie van het fonds. Wil je meer weten? Klik dan door naar de resultaten rondom [de financiële positie](#), [de beleggingen](#), [de communicatie](#) en [de bestuursbesluiten](#) in Q4 van 2015.

Wil je voorgaande kwartaalberichten bekijken? Klik dan [hier](#). Wil je checken wat een bepaald begrip, zoals dekkingsgraad of matching portefeuille, inhoudt? Je vindt ze terug in onze [begrippenlijst](#).

*Werkte je voor die datum bij ING Bank, dan heb je ook pensioen opgebouwd bij [Pensioenfonds ING](#).

Financiële positie

Dekkingsgraad daalt door lagere rekenrente

De financiële positie van ING CDC Pensioenfonds wordt onder andere beoordeeld aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad geeft de verhouding aan tussen het vermogen (de waarde van de beleggingen) van het fonds en de pensioenverplichtingen (alle nu en in de toekomst uit te keren pensioenen) die daar tegenover staan.

Waarom zijn er financiële buffers nodig?

Een dekkingsgraad van 100% betekent dat het fonds op dat moment precies genoeg vermogen heeft om alle toekomstige verplichtingen na te komen. Is de dekkingsgraad hoger, dan beschikt het fonds over financiële buffers. Deze dienen om schommelingen in de waarde van de beleggingen en de verplichtingen op te vangen, en voor toeslagverlening. De dekkingsgraad schommelt onder andere omdat de waarde van de beleggingen en van de pensioenverplichtingen meebeweegt met de beurskoersen en de rentestand.

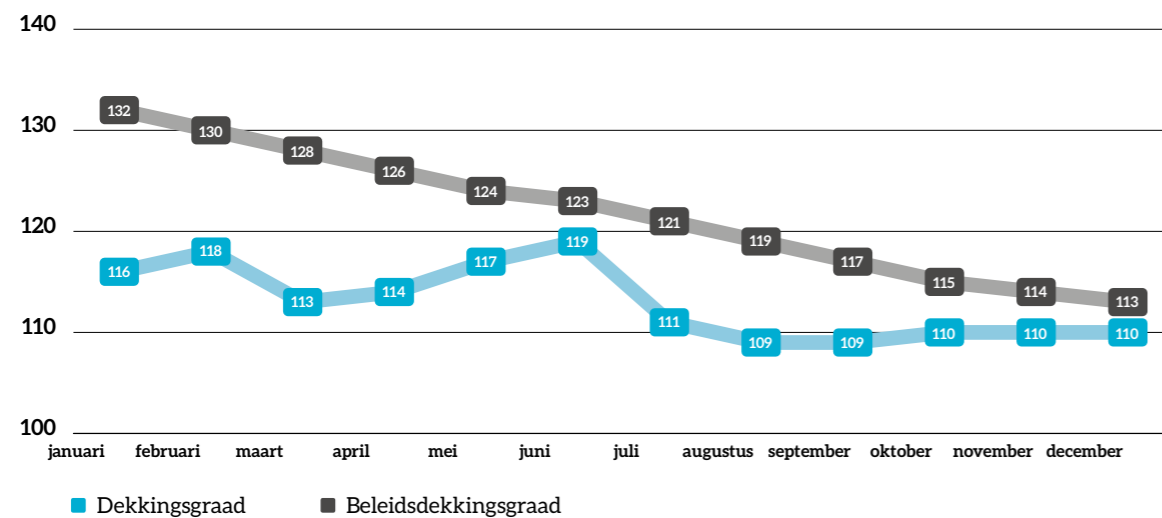
Wanneer is er een reservetekort?

Om te beoordelen of er sprake is van een reservetekort, gebruikt het fonds de beleidsdekkingsgraad. Dat is het gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. De beleidsdekkingsgraad moet aan een voorgeschreven minimum niveau voldoen dat per pensioenfonds kan verschillen en ieder kwartaal opnieuw wordt berekend. Bij ING CDC Pensioenfonds is de vereiste beleidsdekkingsgraad 119% per 31 december 2015. Zolang de beleidsdekkingsgraad lager is dan het vereiste minimum niveau, is er sprake van een reservetekort en moet het fonds een herstelplan hebben.

Wanneer is toeslagverlening mogelijk?

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% mag het fonds geen toeslagen verlenen. Is de beleidsdekkingsgraad hoger dan 110% dan mag het fonds in principe toeslagen verlenen voor zover dit mogelijk is op basis van de omvang van de reserves op dat moment. Dit heet toekomstbestendig indexeren.

Ontwikkeling dekkingsgraden 2015 – ING CDC Pensioenfonds

Reservetekort neemt toe in Q4 2015

De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2015 bedroeg 113%. Dit is een daling ten opzichte van de beleidsdekkingsgraad aan het einde van het derde kwartaal, die toen 117% bedroeg. Dit komt doordat de dekkingsgraad in het vierde kwartaal van 2015 lager was dan de dekkingsgraad in het vierde kwartaal van 2014, met als gevolg dat het gemiddelde van de laatste 12 maanden (de beleidsdekkingsgraad) daalde.

Omdat de beleidsdekkingsgraad van 113% op 31 december lager is dan het voorgeschreven minimum van 119%, is er sprake van een reservetekort. Het reservetekort is in 2015 dus toegenomen. In december 2015 heeft het fonds zijn herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Hierin is uitgewerkt hoe het fonds dit reservetekort binnen de wettelijke termijn van twaalf jaar wil herstellen.

Ontwikkeling dekkingsgraden

De ontwikkeling van het pensioenvermogen en de pensioenverplichtingen gedurende het afgelopen jaar was als volgt:

Op basis van DNB rentecurve

in € miljoen	Einde Q4 2015	Einde Q3 2015	Einde Q2 2015	Einde Q1 2015
Pensioenvermogen	575	506	431	425
Pensioenverplichtingen	524	466	363	376
Dekkingsgraad	110%	109%	119%	113%
Beleidsdekkingsgraad	113%	117%	123%	128%

Uit dit overzicht blijkt dat de dekkingsgraad in het vierde kwartaal van 2015 steeg van 108% naar 110% (+2%), voornamelijk doordat de rente in het vierde kwartaal licht steeg en er een positief rendement op aandelen werd behaald. Desondanks daalde de beleidsdekkingsgraad van 117% naar 113% en nam het reservetekort dat het fonds sinds eind september 2015 heeft toe.

Conclusie

Zolang er sprake is van een reservetekort, zal ING CDC Pensioenfonds het herstelplan jaarlijks actualiseren en toetsen of en in welke mate toeslagverlening mogelijk is. Lees [hier](#) het bericht over de toeslagverlening per 1 januari 2016. Vermindering van opgebouwde pensioenen komt pas aan de orde als herstel van de beleidsdekkingsgraad op geen enkele andere wijze mogelijk is gebleken binnen de wettelijke termijn van twaalf jaar.

ING CDC Pensioenfonds verwacht dat het financiële herstel zal voortkomen uit toekomstige pensioenpremies en beleggingsrendementen op het belegd vermogen. Hierbij rekent het fonds met inschattingen van toekomstige beleggingsrendementen en met renteontwikkelingen die voldoen aan de voorschriften van De Nederlandsche Bank. Het financiële herstel zal naar verwachting enige jaren in beslag nemen.

Beleggingen

Aandelen en vastgoed positief, obligaties licht negatief

Het beleggingsbeleid van ING CDC Pensioenfonds is gericht op de lange termijn. Als startend fonds heeft ING CDC Pensioenfonds in 2014 gekozen voor een beleggingsbeleid dat in de eerste jaren verhoudingsgewijs behoedzaam is (met relatief veel staatsobligaties), maar waarbij voldoende rendementspotentieel in de beleggingsportefeuille overblijft om eventueel te kunnen indexeren.

Twee portefeuilles

De beleggingen van ING CDC Pensioenfonds zijn onderverdeeld in twee portefeuilles.

Matching portefeuille	Return portefeuille
<p>Deze portefeuille heeft als primair doel om de (nominale) pensioenverplichtingen te financieren.</p> <p>In de matching portefeuille wordt hoofdzakelijk belegd in Europese staatsobligaties van een hoge kwaliteit die zodanig worden gekozen dat de geldstromen van de obligaties en de pensioenuitkeringen voor een belangrijk deel met elkaar samenvallen ('matchen').</p> <p>De omvang van de matching portefeuille bedraagt per 31 december 2015 in totaal 67% van het belegd vermogen van ING CDC Pensioenfonds. Hiermee is de portefeuille in lijn gebracht met de strategische allocatie van 67½% per 1 januari 2016.</p>	<p>Deze portefeuille heeft als primair doel om (op termijn) voldoende rendement te creëren om toeslagverlening mogelijk te maken.</p> <p>In de return portefeuille wordt gezocht naar een hoger rendement door te beleggen in aandelen en onroerend goed.</p> <p>De omvang van de return portefeuille bedraagt per 31 december 2015 in totaal 33% van het belegd vermogen van ING CDC Pensioenfonds. Hiermee is de portefeuille in lijn gebracht met de strategische allocatie van 32½% per 1 januari 2016.</p>

Ontwikkelingen op de financiële markten

Na het aanvankelijke enthousiasme op de aankondiging van verdere stimulerende maatregelen door de Europese Centrale Bank (ECB) en de verlaging van de rente en de reserve-eisen (voor de Chinese banken) door de Chinese centrale bank, stegen de aandelenkoersen in oktober 2015 sterk met circa 8%. Omdat de Europese Centrale Bank verdeeld was over het te voeren monetaire beleid waren de maatregelen van begin december teleurstellend voor de financiële markten. Als gevolg hiervan daalden de aandelenkoersen in met name Europa (-5%), werd de euro sterker (ten opzichte van de Amerikaanse dollar) en daalden de Europese obligatiekoersen.

Na een periode van 7 jaar onveranderde rente verhoogde de Amerikaanse Centrale Bank (FED) de rente(range) met 0,25%. De markten reageerden lauw op deze actie. De daling van de grondstoffenprijzen, met name olie, drukte de aandelen in december in het rood. Per saldo werd de aanvankelijke koersstijging van de return portefeuille in oktober gereduceerd tot circa de helft.

Als gevolg van een lichte stijging van de lange rente in het vierde kwartaal was het resultaat op de (langlopende) obligaties in de matching portefeuille negatief. Door de licht oplopende rente namen ook de verplichtingen minder toe, met als gevolg een beperkte stijging van de dekkingsgraad.

In de return portefeuille is in het vierde kwartaal een deel van de beursgenoteerde vastgoedbeleggingen omgezet naar een belang in [Nederlandse woningen](#). De (huur)opbrengsten van de woningen sluiten beter aan op de lange termijn verplichtingen van ING CDC Pensioenfonds, mede doordat deze opbrengsten inflatiebestendig zijn.

Benchmark

ING CDC Pensioenfonds beoordeelt de beleggingsrendementen door deze te vergelijken met een benchmark die is afgeleid van het strategisch beleggingsbeleid. Een benchmark is een meetlat om de prestaties van de beleggingsportefeuille te evalueren op de langere termijn. Het totaal rendement is een gewogen gemiddelde van het rendement van de matching portefeuille en de return portefeuille. Omdat valutakoersen een grote rol spelen bij de buitenlandse beleggingen in de return portefeuille, dekt het fonds valutaschommelingen voor een belangrijk deel af. Het resultaat van deze valuta-afdekking wordt bij het totaal rendement geteld.

	Beleggingsportefeuille Q4 2015	Benchmark Q4 2015	Beleggingsportefeuille YTD 2015	Benchmark YTD 2015
Matching portefeuille	-1,9%	-1,4%	+0,1%	-1,4%
Return portefeuille	+5,9%	+6,5%	+9,3%	+8,2%
Valuta-afdekking	-0,3%	-0,4%	-1,3%	-1,6%
Totaal rendement*	+0,2%	+0,6%	+1,4%	+0,2%

In het vierde kwartaal van 2015 heeft ING CDC Pensioenfonds met de matching portefeuille een rendement behaald van -1.9%. De return portefeuille behaalde een rendement van +5.9%. De valuta-afdekking droeg met -0.3% bij aan het totaalrendement door de waardeinstijging van de euro in het afgelopen kwartaal. Het gewogen totaal rendement op de beleggingen van ING CDC Pensioenfonds was +0.2%.

De positionering van de beleggingsportefeuille en de performance ervan droegen in het vierde kwartaal 2015 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Let op: de ontwikkeling van de financiële markten in januari 2016 zullen naar verwachting leiden tot daling van de dekkingsgraden.

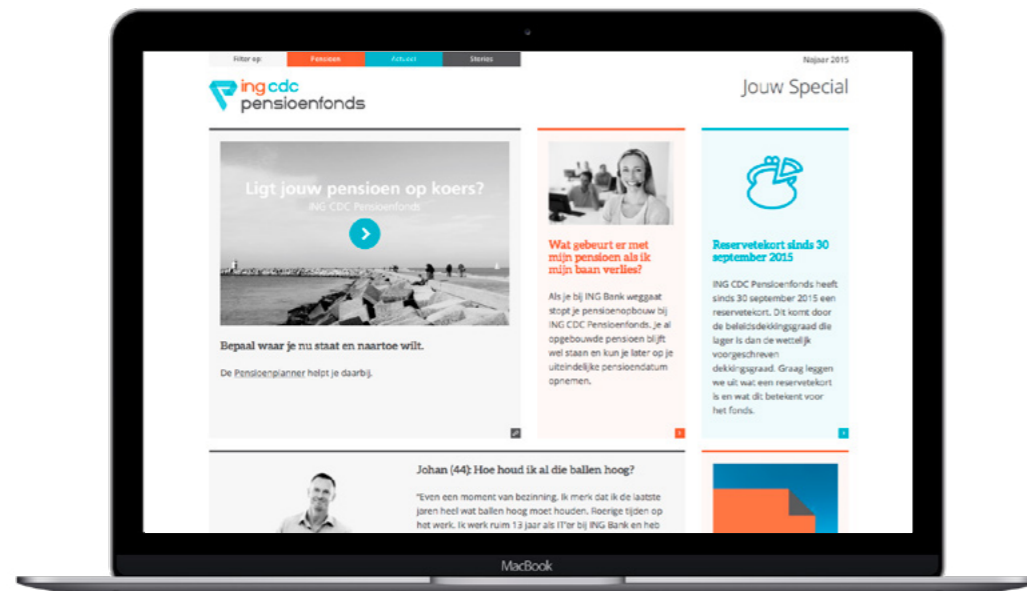
*Het totaal rendement is gebaseerd op de gewogen gemiddelden van de matching portefeuille, return portefeuille en valuta-afdekking.

Communicatie

Feedback en maatwerk

In het vierde kwartaal gaven 829 medewerkers van ING Bank hun mening over de dienstverlening van ING CDC Pensioenfonds in het algemeen en de kwaliteit van de communicatiemiddelen in het bijzonder. Ten opzichte van 2014 zijn nagenoeg alle scores verbeterd, waaronder de tevredenheid die steeg van 7 naar 7,1. Lees [hier](#) het volledige bericht.

Na een wervingsactie kreeg de klankbordgroep een uitbreiding van 33 personen. De nieuwkomers gaven in november hun feedback op de opzet en inhoud van het kwartaalbericht. Het resultaat zie je terug in deze editie!

Speciaal voor jou

Medewerkers van ING Bank ontvingen in december een Special nieuwsbrief van ING CDC Pensioenfonds in hun mailbox. Ben je een starter bij ING Bank, 'mid career', al wat ouder of bijna met pensioen? Met leeftijdgebonden artikelen speelt de Special in op jouw kenmerken en behoefte aan informatie op maat.

De Pensioenplanner staat centraal in de videoboodschap van de bestuursvoorzitter. Je leest hoe collega's aankijken tegen pensioen en welke dilemma's zij hebben. Verder bevat de Special informatie over het reservetkort sinds 30 september 2015 en de spelregels van toeslagverlening. Ook komt nieuws over jouw pensioenopbouw aan bod. Bekijk de Special [hier](#).

Ontwikkeling deelnemersbestand

Gedurende het afgelopen jaar heeft het deelnemersbestand zich als volgt ontwikkeld:

	Q4 2015			Q3 2015			Q2 2015			Q1 2015		
	man	vrouw	in %	man	vrouw	in %	man	vrouw	in %	man	vrouw	in %
Werkt bij ING	9.573	5.539	85,9%	9.645	5.611	87,7%	9.734	5.683	89,6%	9.911	5.813	92,3%
Werkt niet meer bij ING	1.415	967	13,5%	1.211	835	11,8%	1.009	706	10%	726	521	7,3%
Met pensioen	51	36	0,5%	39	26	0,4%	36	24	0,3%	29	20	0,3%
Arbeidsongeschikt	8	13	0,1%	6	13	0,1%	5	12	0,1%	3	10	0,1%
	11.047	6.555	100%	10.901	6.485	100%	10.784	6.425	100%	10.669	6.364	100%

Bestuursbesluiten

In- en externe veranderingen

▲ Nieuwe directeur

Per 1 januari 2016 is Armin Becker benoemd als directeur van het bestuursbureau van ING CDC Pensioenfonds. Armin heeft langjarige ervaring opgedaan als directeur van het Arcadis Pensioenfonds. Dit fonds ging in 2004 over op de CDC-pensioenregeling.

▲ Herstelplan

Sinds september 2015 is de beleidsdekkingsgraad van ING CDC Pensioenfonds lager dan de vereiste dekkingsgraad. Als gevolg hiervan heeft het fonds bij De Nederlandsche Bank een herstelplan ingediend en zijn het verantwoordingsorgaan en de sociale partners op de hoogte gesteld.

▲ Beleggingsbeleid voor 2016 vastgesteld

Het bestuur heeft het beleggingsbeleid voor 2016 vastgesteld. De verdeling van beleggingen over de matching portefeuille en de return portefeuille is licht aangepast.

▲ Evaluatie van het risicobeleid

In december 2015 heeft het bestuur het risicobeleid van ING CDC Pensioenfonds integraal geëvalueerd. De uitgangspunten van het beleid zijn herbevestigd.

▲ Toetsing van de wijziging van de pensioenovereenkomst

De wijziging door De Nederlandsche Bank van de [rekenrente in juli 2015](#) is voor de sociale partners aanleiding geweest om hun afspraken over de pensioenpremie aan te passen. Deze aanpassing is in november ter toetsing voorgelegd aan het bestuur. Het bestuur heeft hier in november en december overleg over gevoerd met het verantwoordingsorgaan en met de sociale partners. In het eerste kwartaal van 2016 wil het bestuur besluiten of met de aanpassing kan worden ingestemd.

▲ Toeslagverlening 1 januari 2016

Op basis van de beleidsdekkingsgraad van 30 september 2015 en de regels voor het verlenen van toeslagen door ING CDC Pensioenfonds is in het vierde kwartaal vastgesteld dat per 1 januari 2016 een toeslag kan worden verleend van 0,19%. Begin januari 2016 heeft het bestuur dit besluit bekrachtigd.

Verantwoordingsorgaan

Bas Brouwers is afgetreden als lid van het verantwoordingsorgaan in verband met zijn vertrek bij ING Bank. Het bestuur bedankt Bas voor zijn inzet en betrokkenheid bij het fonds. In zijn plaats heeft de werkgever [Willem Steenhoven](#) benoemd.

Disclaimer

Dit kwartaalbericht is op zorgvuldige wijze tot stand gekomen. In het jaarverslag over 2015 worden de definitieve cijfers gepubliceerd. Aan dit bericht kunnen geen rechten worden ontleend.